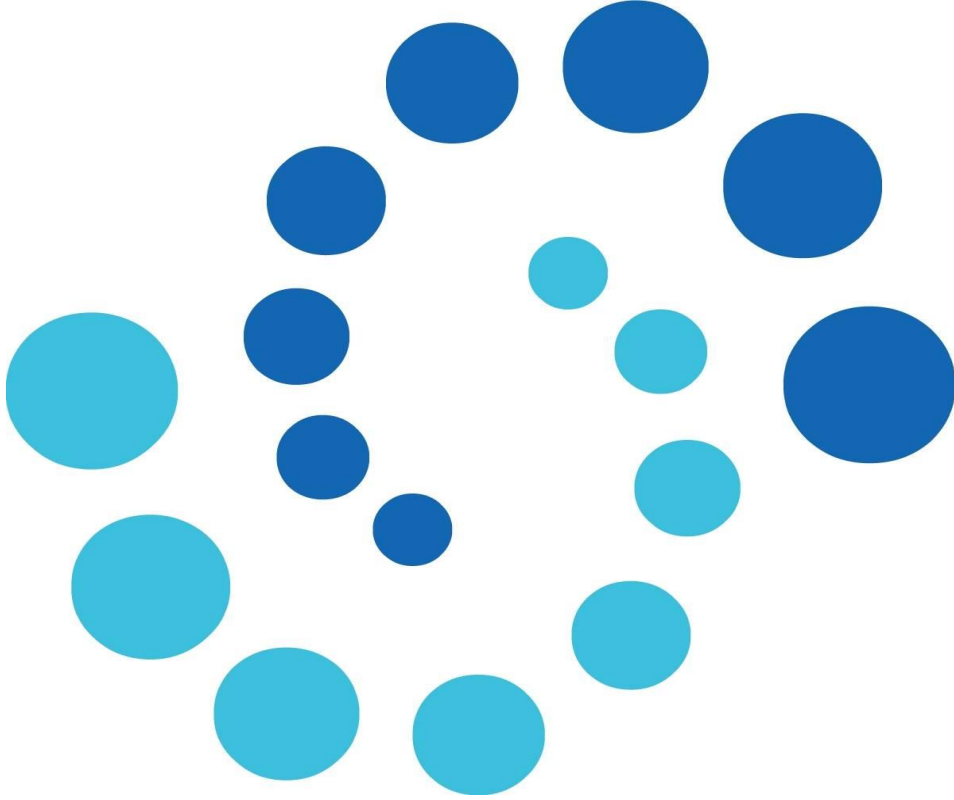

Sınrsız Eğitim ve Araştırma Dergisi

The Journal of Limitless Education and Research

*Kasım 2019
Cilt 4, Sayı 3*

*November 2019
Volume 4, Issue 3*

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi

Kasım 2019, Cilt 4, Sayı 3

The Journal of Limitless Education and Research

November 2019, Volume 4, Issue 3

Sahibi

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

Owner

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

Editör

Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK

Editor in Chief

Assoc. Prof. Dr. Ayşe Derya IŞIK

Editör Kurulu

Prof. Dr. Fatma SUSAR KIRMIZI
Doç. Dr. Ayşe ELİÜŞÜK BÜLBÜL
Doç. Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI
Doç. Dr. Burçin GÖKKURT
Doç. Dr. Gülden TÜM
Doç. Dr. Nevin AKKAYA
Doç. Dr. Özlem BAŞ
Doç. Dr. Tanju DEVECİ
Dr. Aysun Nüket ELÇİ
Dr. Burcu ÇABUK
Dr. Çağın KAMIŞÇIOĞLU
Dr. Gülenaz ŞELÇUK
Dr. Menekşe ESKİCİ
Dr. Oğuzhan KURU
Dr. Serpil ÖZDEMİR
Dr. Süleyman Erkam SULAK
Dr. Yasemin BÜYÜKŞAHİN

Editorial Board

Prof. Dr. Fatma SUSAR KIRMIZI
Assoc. Prof. Dr. Ayşe ELİÜŞÜK BÜLBÜL
Assoc. Prof. Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI
Assoc. Prof. Dr. Burçin GÖKKURT
Assoc. Prof. Dr. Gülden TÜM
Assoc. Prof. Dr. Nevin AKKAYA
Assoc. Prof. Dr. Özlem BAŞ
Assoc. Prof. Dr. Tanju DEVECİ
Dr. Aysun Nüket ELÇİ
Dr. Burcu ÇABUK
Dr. Çağın KAMIŞÇIOĞLU
Dr. Gülenaz ŞELÇUK
Dr. Menekşe ESKİCİ
Dr. Oğuzhan KURU
Dr. Serpil ÖZDEMİR
Dr. Süleyman Erkam SULAK
Dr. Yasemin BÜYÜKŞAHİN

Dil Uzmanı

Doç. Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI
Dr. Arzu ÇEVİK
Dr. İbrahim Halil YURDAKAL
Dr. Serpil ÖZDEMİR

Philologist

Assoc. Prof. Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI
Dr. Arzu ÇEVİK
Dr. İbrahim Halil YURDAKAL
Dr. Serpil ÖZDEMİR

Yabancı Dil Sorumlusu

Doç. Dr. Gülden TÜM
Doç. Dr. Tanju DEVECİ
Dr. İhsan Çağatay ULUS
Dr. Çağın KAMIŞÇIOĞLU

Foreign Language Specialist

Assoc. Prof. Dr. Gülden TÜM
Assoc. Prof. Dr. Tanju DEVECİ
Dr. İhsan Çağatay ULUS
Dr. Çağın KAMIŞÇIOĞLU

İletişim

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği
06590 ANKARA - TÜRKİYE
e-posta: editor@sead.com.tr
sead@sead.com.tr

Contact

Limitless Education and Research Association
06590 ANKARA - TURKEY
e-mail: editor@sead.com.tr
sead@sead.com.tr

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi (SEAD), yılda üç kez yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Yazıların sorumluluğu, yazarlarına aittir.

Journal of Limitless Education and Research (J-LERA) is an international refereed journal published three times a year. The responsibility lies with the authors of papers.

İNDEKSLER

Kapak: Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK

Sınrsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 4, Sayı 3

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 4, Issue 3

Yayın Danışma Kurulu (Editorial Advisory Board)

- Prof. Dr. Ahmet ATAÇ, Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ahmet GÜNŞEN, Trakya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ahmet KIRKILIÇ, Ağrı Çeçen Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ali MEYDAN, Nevşehir Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ali Murat GÜLER, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ali Ulvi YILMAZER, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU, Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ayfer KOCABAŞ, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Efe AKBULUT, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Emine KOLAÇ, Anadolu Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Erika H. GILSON, Princeton University, USA
Prof. Dr. Erkut KONTER, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ersin KIVRAK, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Esra BUKOVA GÜZEL, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Fatma SUSAR KIRMIZI, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Fredricka L. STOLLER, Northern Arizona University, USA
Prof. Dr. Hüseyin KIRAN, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Jack C. RICHARDS, University of Sidney, Avustralia
Prof. Dr. Kamil İŞERİ, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Liudmila LESCHEVA, Minsk State Linguistics University, Belarus
Prof. Dr. Mehmet Ali AKINCI, Rouen Normandy University, France
Prof. Dr. Mustafa Murat İNCEOĞLU, Ege Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mustafa Sami TOPÇU, Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Nil DUBAN, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Nurettin ŞAHİN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Perihan YALÇIN, Gazi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Pınar GİRME, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Selma YEL, Gazi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Serap BUYURGAN, Başkent Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Songül ALTINIŞIK, TODAİE, Türkiye

Prof. Dr. Thomas R. GILLPATRICK, Portland State University, USA
Prof. Dr. Todd Alan PRICE, University National-Louis, USA
Prof. Dr. Turan PAKER, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. William GRABE, Northern Arizona University, USA
Assoc. Prof. Dr. Carol GRIFFITHS, University of Leeds, UK
Assoc. Prof. Dr. Elza SEMEDOVA, Khazar University, Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Galina MİSKİNIENE, Vilnius University, Lithuania
Assoc. Prof. Dr. Jodene GOLDENRING FINE, Michigan State University, USA
Assoc. Prof. Dr. Könül HACIYEVA, Azerbaijan National Academy of Sciences, Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Salah TROUDİ, University of Exeter, UK
Assoc. Prof. Dr. Sevinc QASİMOVA, Bakü State University, Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Spartak KARDİU, Tiran University, Albania
Assoc. Prof. Dr. Suzan CANHASI, University of Prishtina, Kosovo
Assoc. Prof. Dr. Şaziye YAMAN, American University of the Middle East (AUM), Kuwait
Assoc. Prof. Dr. Tanju DEVECİ, Khalifa University of Science and Technology, UAE
Assoc. Prof. Dr. Xhemile ABDİU, Tiran University, Albania
Doç. Dr. Abdullah ŞAHİN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK, Bartın Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Berna Cantürk GÜNHAN, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI, Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Burçin GÖKKURT ÖZDEMİR, Bartın Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Demet GİRGİN, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Döndü Neslihan BAY, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Duygu UÇGUN, Ömer Halis Demir Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Emre ÜNAL, Ömer Halis Demir Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Esin Yağmur ŞAHİN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Feryal BEYKAL ORHUN, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Fulya ÜNAL TOPÇUOĞLU, Dumlupınar Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Gizem SAYGILI, Karaman Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Gülden TÜM, Çukurova Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Güliz AYDIN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Hakan UŞAKLI, Sinop Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Hüseyin ANILAN, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. İbrahim COŞKUN, Trakya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Melek ŞAHAN, Ege Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Meltem DEMİRCİ KATRANCI, Gazi Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nazan KARAPINAR, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nevin AKKAYA, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Orhan KUMRAL, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Özlem BAŞ, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Ruhan KARADAĞ, Adıyaman Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Sevgi ÖZGÜNGÖR, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Sibel KAYA, Kocaeli Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ufuk YAĞCI, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Vesile ALKAN, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Yalçın BAY, Anadolu Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Zafer TANGÜLÜ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Dr. Feride HATİBOĞLU, University of Pennsylvania, USA
Dr. Nader AYİŞH, Khalifa University of Science and Technology, UAE
Dr. Nurcan KÖSE, American University of the Middle East (AUM), Kuwait

Sınrsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 4, Sayı 2

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 4, Issue 2

Hakem Kurulu (Review Board)

Doç. Dr. Bilge Bağcı Ayrancı, Adnan Menderes Üniversitesi

Doç. Dr. Feryal BEYKAL ORHUN, Pamukkale Üniversitesi

Doç. Dr. Gül den TÖM, Çukurova Üniversitesi

Doç. Dr. Tanju DEVECİ, Khalifa University

Dr. Barış ÇUKURBAŞI, Bartın Üniversitesi

Dr. Görkem AVCI, Bartın Üniversitesi

Dr. Güzin ÖZYILMAZ AKAMCA, Dokuz Eylül Üniversitesi

Dr. İbrahim Halil YURDAKAL, Pamukkale Üniversitesi

Dr. Menekşe ESKİCİ, Kırklareli Üniversitesi

Dr. Süleyman Erkam SULAK, Ordu Üniversitesi

Değerli Okuyucular,

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisinin Kasım 2019 sayısını sunmaktan mutluluk duyuyoruz. Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği (SEAD) olarak 2016 yılından bu yana kesintisiz olarak yayınladığımız Dergimizin amacı, eğitim ve araştırma alanına bilimsel katkı sağlamaktır. Bu amaçla kuramsal ve uygulamalı çalışmaları yayınlama, bilimsel bilgileri ulusal ve uluslararası düzeyde paylaşma, yeni bilgiler üretilmesine ortam hazırlama işlemine öncelik verilmektedir.

Dergimizin Bilim Kurulu yurt içi ve yurt dışında görevli akademisyenlerin katkılarıyla giderek güçlenmektedir. Akademik kalitesinden ödün vermeden yayın hayatına devam eden Dergimizin hazırlanmasına emeği geçen bütün editör, yazar ve hakemlere teşekkür ediyoruz.

Yılda üç sayı olarak yayınlanan Dergimiz çeşitli ulusal ve uluslararası düzeydeki indekslerde taranmaktadır. Bu sayıda eğitimle ilgili 5 bilimsel araştırmaya yer verilmiştir. Dergimiz, eğitim ve araştırma alanına yönelik makalelerin yanı sıra disiplinler arası akademik çalışmaların yer aldığı seçkin bir yayın olarak okuyucularla buluşmaya devam edecektir.

Dergimizin eğitim ve araştırma alanına katkıları getirmesini diliyoruz. Saygılarımızla.

SINIRSIZ EĞİTİM VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ

Sınrsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 4, Sayı 3
The Journal of Limitless Education and Research, Volume 4, Issue 3

İÇİNDEKİLER

Makale Türü: Araştırma

Firdevs GÜNEŞ

Okuryazarlık Yaklaşımları
Literacy Approaches

224-246

Gülçin UZUN

How Sincere are Individuals Responding to Surveys?
Anketlere Bireyler Ne Kadar İçtenlikle Yanıt Vermektedir?

247-262

Barış BOZOK, Ayşe OKUR

Görsel Sanatlar ve Arkeoloji İşbirliği ile Gerçekleştirilen Kültürel Miras Eğitiminin
Öğrencilerin Başarı ve Tutumlarına Etkisi

The Effect of Cultural Heritage Education On the Academic Success and Attitude
of Students with The Cooperation of Fine Arts and Archeology

263-282

Serap ÇİMŞİR

Temel Eğitimde Yaratıcı Düşünme Becerisinin Kazandırılmasının Önemi
Importance of Gaining Creative Thinking Skills in Basic Education

283-299

Emre Erkan ÇAKMAK

Öğretmenlerin Medya Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi
Examining Media Literacy Levels of Teachers

300-316

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi
Cilt 4, Sayı 3, 283 - 299
The Journal of Limitless Education and Research
Volume 4, Issue 3, 283 - 299
DOI: 10.29250/sead.596929

Gönderilme Tarihi: 25.07.2019

Makale Türü: Araştırma

Kabul Tarihi: 11.11.2019

Temel Eğitimde Yaratıcı Düşünme Becerisinin Kazandırılmasının Önemi*

Dr. Serap ÇİMŞİR, MEB Ali Nihad Tarlan İlkokulu, serapkr@gmail.com

Özet: Toplumda eleştirel düşünebilen, sorun çözebilen, sağlıklı kararlar verebilen, yaratıcı fikirler ortaya koyabilen bireylerin önemi bilinen bir gerçektir. Düşünme becerileri süreçleri incelendiğinde hepsinin ortak yanının bir fikrin ortaya çıkması, yaratılması, yeni bir bakış açısı ile bir şeyin keşfedilmesi ile ilgili bir durumun oluşması dikkati çekmektedir. Özellikle problem çözme ve karar verme becerisinde sorunu çözecek ve en uygun kararı verecek seçeneği bulmak yaratıcı düşünme becerisinin işlevselliğine bağlıdır. Bilim, sanat, eğitim, sağlık vb alanlarda yapılan öncü çalışmaların, icatların, fikirlerin, kısacası tüm topluma hizmet çalışmalarının temelinde yaratıcı düşünme becerisi önemli rol oynamaktadır.

Temel eğitim, öğrencileri bir üst eğitim kurumuna hazırlamanın yanında, onları hayata hazırlama ve onlara yaşam becerileri kazandırma sorumluluğunu da üstlenmektedir. Temel eğitimde uygulanan yöntem tekniklerin yaratıcı düşünmeyi geliştirmeye yönelik olması, sınıfın fiziki ve duygusal ortamını da yaratıcı düşünmeyi destekleyecek şekilde düzenlenmesi bu becerinin kazandırılmasında etkili olacaktır. Bu çalışmada yaratıcı düşünmenin önemi, aşamaları ve yaratıcı düşünme becerisini kazandırmaya yönelik açıklamalara ve tartışmaya yer verilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Temel eğitim, Düşünme becerileri, Yaratıcı düşünme, Sınıf ortamı.

Importance of Gaining Creative Thinking Skills in Basic Education

Abstract: In society, the importance of individuals who can critical think solve problems, make healthy decisions and produce creative ideas is a known fact. When the thinking skills processes are examined, it is noteworthy that a situation related to the emergence of an idea, its creation, and the discovery of something from a new perspective is common to all of them. Especially in problem solving and decision making skills, finding the option that will solve the problem and make the most appropriate decision depends on the functionality of creative thinking skill. Creative thinking skills play an important role on the basis of pioneering studies, inventions, ideas, in short, service to the whole society in the fields of science, art, education, health etc.

In addition to preparing students for higher education, basic education also takes responsibility for preparing them for life and providing them with life skills. The fact that the methods applied in basic education are aimed at improving creative thinking and arranging the physical and emotional environment of the classroom to support creative thinking will be effective in gaining this skill. In this study, explanations and discussion about the importance of creative thinking, stages and creative thinking skills are given.

Keywords: Primary Education, Thinking skills, Creative thinking, Class environment.

*Bu çalışma USEAS-2019'da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Künyesi: Çimşir, s. (2019). Temel Eğitimde Yaratıcı Düşünme Becerisinin Kazandırılmasının Önemi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 4 (3), 283-299. DOI: 10.29250/sead.596929

Bu makale İntihal.net sistemi tarafından taranmış ve orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

Yazar Orcid No: 0000-0002-6876-0087

1. Giriş

Bilim ve teknolojinin ilerlemesi şüphesiz yaşamı kolaylaştırmaktadır. Ancak bu değişim sosyal değişimi de etkilemekte ve birey açısından akıl yürütülmesi ve yaratıcı fikirler ortaya koyulması gereken yeni sorunlar doğurmaktadır. Günümüzde temel eğitimin işlevlerinden biri öğrencilere yaşam için gerekli olan becerileri kazandırmaktır. Bu becerilerin kazandırılması öğrencilerin var olan yeteneklerini kullanabilmelerini sağlayacak ve bu yeteneklerini geliştirecek şekilde düzenlenen eğitim yaşantılarıyla mümkün olmaktadır. İlkokul programı içinde 1., 2. ve 3. sınıflarda hayat bilgisi dersi ve 4. sınıfta hayat bilgisinin uzantısı olan sosyal bilgiler dersi, bireyin yaşamında karşı karşıya kaldığı problemlere yaratıcı çözümler veya durumlara yaratıcı fikirler getirilmesi açısından oldukça önemlidir. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin öğretiminin amacı (MEB, 2018) kişiye günlük hayatın gerektirdiği temel bilgi ve becerilerini kazandırmak, ona sosyal problem çözmeyi öğretmek ve olayları yaratıcı düşünme süreci içinde ele alan bir düşünme biçimi kazandırmak, onun problem çözme, karar verme, yaratıcı ve eleştirel düşünme yeteneğini geliştirmek olarak belirtilebilir.

Günümüzde sosyal bilgilerin amaçları daha çok sürece ve insan ilişkilerine yönelmiştir. Temel amaç iyi vatandaşlığı geliştirmektir. Temel eğitimde görev yapan öğretmenler öğrencilerin toplumun bir üyesi olmalarına katkı sağlayacak hayati becerileri edinmelerinde proaktif rolü üstlenmesi gerekir. Yorumlama, planlama, iş birliğine katılım, üst düzey düşünme ve süreçleri, karar verme, problem çözme, seçim yapma ve benzeri beceriler öğrencinin yaşam stiline ve başarısına katkı sağlayacak becerilerdir (Evans ve Brueckner, 1990, s.3). Eğitim sürecinde düşünme becerisi kazanmış bir bireyin, gelecekte akademik olarak başarısızlık göstermesi muhtemelen daha az olacaktır (Marques, 2014, s.146). Bu bağlamda düşünme becerilerinin kazandırılmasının önemi, sürekli gelişen yaşam koşulları dikkate alındığında her geçen gün daha da artmaktadır.

Günümüzde yapılandırıcı yaklaşımla birlikte beceri kavramının da içeriği değişmiş, daha çok zihinsel, duygusal ve sosyal becerileri geliştirmeye odaklanılmıştır (Boutin, 2004; akt. Güneş, 2012, s.2-3). Karabağ ve İnal (2009, 271) becerileri; düşünme becerileri, sosyal/duyuşal beceriler ve psiko-motor beceriler olarak üç grupta; Güneş (2012, s.4-5) ise zihinsel, bireysel, sosyal ve zihinsel bağımsızlık becerileri olarak dört grupta toplamaktadır. Genel olarak beceriler bilişsel, bedensel ve düşünsel beceriler diye üç başlık altında sınıflandırılabilir. Düşünsel beceriler ise, bilişsel süreçleri ve bedensel motor becerileri de etkilemektedir. Çünkü bütün becerilerin bir

bakıma düşünme ile başladığı söylenebilir. Bu nedenle düşünme becerileri eğitim süreçlerinde kazandırılması gereken önemli becerilerdendir.

Düşünme, insanın kültürel hayata uyumunu sağlar (Emiroğlu, 2014, s.122). Düşünme, öğrenilebilir bir beceridir (De Bono, 1972; akt. Işık ve Saygılı, 2015, s.137). Düşünme becerileri, dünyanın düzenini keşfetmek ve problemleri çözmek için bilgiyi kullanma yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Çubukçu, 2011: 288). Michaelis (1985, s.235-237), düşünme becerilerini eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, karar verme ile problem çözme ve araştırma olmak üzere dört grupta; Çubukçu (2011, s.288-323) ise eleştirel düşünme, yansıtıcı düşünme, yaratıcı düşünme, karar verme ve problem çözme olarak beş grupta toplamaktadır.

Aşağıda bu çalışmaya konu olan yaratıcı düşünme becerisine ilişkin açıklamalara yer verilmektedir.

1.1. Yaratıcı Düşünme Becerisi ile İlgili Genel Açıklamalar

Yaratıcılık ve yaratıcı düşünmenin birbiri yerine kullanıldığı görülse de bu kavramlar aynı anlama gelmemektedir. Yaratıcı düşünme daha çok zihinsel etkinlikleri, yaratıcılık ise hem zihinsel hem de performans dayalı etkinlikleri çağrıştırmaktadır. Yani yaratıcılık daha kapsayıcı bir kavramdır. Yaratıcı düşünme daha önce yapılmamış düşünülmemiş, aralarında ilişki kurulmamış nesnelere ya da düşünceler arasında ilişki kurulmasıdır (Saban, 2002, s.113).

Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için proje yönetme ve planlama yapma yeteneğini de içermektedir (MEB, 2018, s.5). Yaratıcılık; özgün, yeni ve beceriye dayalı bir ürün olarak ortaya çıkmış ya da henüz ürüne dönüşmemiş, kendine özgü bir problem çözme sürecini kapsayan, kişinin zekâ unsurlarını da özgün ve üretime dönük kullandığı bilişsel bir yetenektir (Aslan, 2001, s.19). Işık'a (2010, s.8) göre yaratıcılık, oluşturulan veya karşılaşılan bir problemin, rahatsızlığın giderilmesi için birbirinden farklı yolları içeren çözüm yollarının, farklı bakış açısına sahip, diğer insanların göremediğini görebilme yeteneği olan insanlar tarafından denenerek orijinal ürünlerin oluşturulması ve bu ürünlerin toplumlara kabul ettirilerek probleme çözüm yaratılmasıdır. Bazı yazarlar yaratıcılığı üst düzey düşünme olarak değerlendirmese de, yaratıcılık düşünme sürecinden ayrı tutulamaz. Sorunlara çözüm üretme eylemi, daha önce öğrenilmiş kavram ve kuralların ötesine geçmek için yaratıcı bir süreç gerektirmektedir (Marques, 2013, s.140). Yaratıcılık alışılmışın dışında olaylara, durumlara yeni bir bakış açısı veya sorunlara orijinal bir çözüm getirmek ya da orijinal bir ürün tasarlamak olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle yaratıcılık düşünme süreçlerinin de temel taşıdır.

Yaratıcı düşünme ise, gözlem, deneyim, bilgi veya düşüncelerimizi yeni düşünce ve kavramlar üretecek şekilde ilişkilendirme becerisidir (Yıldırım, 2002; akt. Çubukçu, 2011, s.317). Yaratıcı düşünme orjinalliği, farklı düşünmeyi ve yeni fikirlerin üretilmesini vurgular. Öğretmenler sosyal bilgilerde öğrencilere yeni şeyler yapmalarını, müzik ve sanat aktiviteleri ile meşgul olmalarını, yazılı veya sözlü dil aktiviteleri aracılığıyla duyu ve düşüncelerini açıklamalarını cesaretlendirerek yaratıcı düşünme becerisini uyarabilir (Michaelis, 1985, s.236).

Yaratıcılığı yaratıcı düşünme olarak değerlendiren Eragamreddy'e (2013, s.127) göre yaratıcılık ya da yaratıcı düşünme, yeni içgörülere, yeni yaklaşımlara, yeni bakış açlarına, tamamen yeni anlayış biçimlerine ve kavrama yollarına giden bir düşünce biçiminin ortaya çıkmasıdır.

Yaratıcı düşünme becerisi ise, öğrencilerin fikir üretmelerini ve genişletmelerini, hipotez önermelerini, hayal gücünü kullanmalarını ve alternatif yenilikçi sonuçlar aramalarını sağlar (Marques, 2014, s.141). Yaratıcı düşünme bir takım becerileri gerektirmektedir. Fisher (1995; akt. Çubukçu, 2011: 318) yaratıcı düşünmenin dört temel becerisini şöyle ifade etmektedir:

- *Akıcılık*: Zihinde saklanan bilgilerin gerek duyulduğu anda hızlı ve akıcı şekilde kullanılmasıdır.
- *Esneklik*: Bir sorunu çözerken zihindeki kalıpları yıkıp özgür düşünebilmektir.
- *Özgünlük*: Bir soruna farklı ve alışılmadık dışında çözümler üretebilmektir.
- *Ayrıntılama*: Verilen uyarıcıya eklemeler yapıp onu geliştirmektir.

Yaratıcı kişilerde gözlenen belli başlı kişilik özellikleri, çok sayıda ve farklı boyutlarda fikir üretebilme (esneklik), alışılmadık özgün fikirler üretebilme, ürünleri/fikirleri zenginleştirme, yeniliklere açıklık, karmaşadan düzen çıkarabilme, yeni ve farklı yolları deneyerek risk alma, merak, karmaşık ve risk gerektiren işlerden hoşlanma, zengin hayal gücü, fikirlerde diğer insanlardan farklı olabilme, problemlere çok sayıda çözüm üretebilme ve uygun seçeneğe karar verme konusunda sabırlı olabilmedir (Aslan, 2007, s.76). Dolayısıyla yaratıcı düşünmenin çok boyutlu olduğu ve birçok beceriyi de içerdiği ve desteklediği söylenebilir.

Bilimsel anlamda yaratıcılık, orijinal bir ürün ortaya koyma veya geliştirmede hangi basamakların kullanıldığına, kısacası problemin fark edilmesine ve nasıl çözüldüğüne bağlıdır. Yaratıcı düşünme bir sürece dayanmaktadır. Bu süreçler araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde ele alınmıştır. Yaratıcı düşünmeyi açıklayan Graham Wallas'ın (1926; akt. Çubukçu,

2011, s.317 ve Emiroğlu, 2014, s.141) geliştirmiş olduğu modelin aşamaları aşağıda yer almaktadır:

- Hazırlık aşaması (preperation): Hazırlık döneminde sorun, ihtiyaç veya gerçekleştirilmek istenen şey saptanır ve tanımlanır. Çözüm için bilgi ve malzeme toplanır. Bunlar çözümün geçerliliği ve işlerliği bakımından incelenir.
- Kuluçka Aşaması (Incubation): Kuluçka aşamasında sorundan çıkarak geriye gidilir, sorun zihin incelemesine tabi tutulur. Bu dönem dakikalar da alabilir, haftalar yıllar da sürebilir.
- Aydınlanma Aşaması (Illumination): Aydınlanma aşamasında fikirler yaratıcılığa bir temel oluşturmak üzere insan zihninde doğar. Bu aşama genellikle anıktır, öngörü içinde gelişir. Bu aşama birkaç dakika veya birkaç saat sürebilir. Fikirler sözsüz formüle edilmiş ve sıklıkla “hah” ünlemiyle belirlenmiştir.
- Gerçekleşme-Doğrulama Aşaması (Verification): Bu aşama aydınlanma aşamasında ortaya çıkan sonucun ya da ürünün ihtiyaçları karşılayıp karşılamayacağını, hazırlık aşamasında saptanmış ölçütlere uyup uymayacağını anlaşılmaması ve gösterilmesi için yapılan bir dizi etkinlikleri kapsar. Aniden ortaya çıkan yeni düşünce problem durumuna uygulanır. Problemi çözmediği görülürse süreç tekrar başlatılır ya da bazı değişiklikler yapılarak çözüme ulaşılır.

Wallas'ın (1926) dört aşamalı sürecinden kapsamlı olarak Michaelis (1985, s.236) yaratıcı düşünmenin aşamalarını aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Fikirlerin arka planını oluşturmak,
- Yeni yollardaki aktiviteleri görmek,
- Yeni yollardaki fikirleri organize etmek,
- Duygu ve düşüncelere orijinal bakış açısı araştırmak,
- Eski ve yenilerden en iyileri seçmek ve
- Yeni yolu denemeye istekli olmak.

Yaratıcı düşünme yeni sonuçlar üretir, problem çözme de yeni duruma yeni bir tepki vermeyi üretir, yani problem çözebilmek yaratıcı bir bakıştır (Chaffe, 2000; akt. Çubukçu, 2011, s.319). Hissedilen bir problemin çözümü için bir veya birden fazla fikir ortaya koyabilmek, yaratıcı

beceriyi gerektirmektedir. Bailin'e (1987, s.27) göre ise, eleştirel ve yaratıcı düşünme ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır ve etkili düşünmenin ortak yönleridir. Dolayısıyla yaratıcı düşünmenin, problem çözme, karar verme ve eleştirel düşünme ile de ilişki olduğu söylenebilir.

Alan yazında yaratıcı düşünme süreci farklı modellerde farklı aşamalarda belirtilmiştir, bu modeller aşağıda karşılaştırmalı olarak yer almaktadır (Saxena, 1994; Plsek, 1996; Treffinger, Isaksen ve Dorval, 1994; akt. Aktamış ve Ergin, 2007, s.13).

Wallas (1926)	Rossman (1931)	Osborn (1953)	Isaksen ve Treffinger (1985)
<i>*Hazırlık;</i> problem/ ihtiyaç durumu, beyin fırtınası <i>*Kuluçka;</i> fikirleri sindirme, gözden geçirme, bilgiyi düzenleme, bilişsel süreçleri kullanma <i>*Aydınlanma;</i> yeni bir fikrin ortaya çıkması, bir fikir veya çözümün aniden belirmesi <i>*Doğrulama;</i> Kontrol etme, eğer çözüm ihtiyaç durumu için uygunsu çözümün genellenmesi ve uygulanabilirliği	<i>*Bir ihtiyaç veya zorluğu</i> gözleme, <i>*İhtiyacı analiz etme,</i> <i>*Elde edilen bilgilerin incelenmesi</i> <i>*Çözümlerin formüle edilmesi</i> <i>*Çözümlerin avantajlar ve dezavantajlarını analiz edilmesi</i> <i>*Yeni fikrin keşfedilmesi</i> <i>*En çok umut veren çözümü/seçimi deneme ve somutlaştırma</i>	<i>*Yönlendirme;</i> problemi gösterme <i>*Hazırlık; uygun veriyi toplama</i> <i>*Analiz; konu ile ilgili materyali dağıtmak</i> <i>*Düşünce;</i> düşüncelerle alternatifleri yığmak <i>*Kuluçka;</i> aydınlanmaya izin verme, davet etme <i>*Sentez; parçaları bir araya koyma</i> <i>*Değerlendirme;</i> sonuç düşünceleri değerlendirme/ yargılama	<i>*Hedefi bulma</i> <i>*Gerçeği bulma</i> <i>*Problemi bulma</i> <i>*Düşünceyi bulma</i> <i>*Çözümü bulma</i> <i>*Kabulü bulma.</i>

Yaratıcı düşünme becerisinin aşamaları incelendiğinde; birey çevresindeki problemlere karşı duyarlıysa, problemi çözmek amacıyla özgün fikirler üretebiliyorsa ve ürettiği fikirleri test edip, çözüme kavuşturamadığında pes etmeden yeni fikirler üretip test edebiliyorsa yaratıcı düşünme becerisine sahip olduğu ifade edilebilir. Yaratıcı düşünme becerisi eğitim süreçlerinde

çeşitli uygulama ve etkinliklerle kazandırılıp geliştirilebilir. Aşağıda yaratıcı düşünme becerisinin kazandırılması ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

1.3. Yaratıcı Düşünme Becerisinin Kazandırılması

Yaratıcı düşünmenin öğrencilere kazandırılması için eğitim sürecinde belli ilkelere dikkat edilmesi gerekmektedir. Gerek normal yetenekli, gerekse üstün yetenekli öğrencilerle yürütülmüş yaratıcılığı destekleyici eğitim programlarından elde edilen bilgilere dayanarak elde edilen yaratıcılığı destekleyici ilkeler aşağıda yer almaktadır (Aslan, 2007, s. 86-87):

- Alışılmamış fikirlere ve sorulara saygılı olmak: İyi bir soru sorma iyi bir araştırma yolunu açabilir. Çocuklara farklı düşüncelere saygı duyma ve tolerans öğretilmelidir.
- Hayal gücüne saygı ve destek: Hayal gücü düşünceyi baskıdan kurtarır ve sınırsız düşünebilme gücü verir.
- Fikirlerinin değerli olduğunu göstermek: İnsan zihninin temel vazifesinin sadece bilgi depolamak değil, bilgi üretmek olduğu da hissettirilmelidir. Hazır bilgileri almaktansa bilgiyi aramak ve bulmaya çalışmak onu daha değerli kılacaktır.
- Nota bağlı olmayan egzersizler yapmak: Okulda her şeyin nota bağlı olması yeni ve alışılmamış fikirleri ortaya koyma konusunda engel oluşturur. Öğrenci için değerlendirme tehdidi olmadan fikirlerini ortaya koyma ve düşünme süreci, özellikle yaratıcı etkinlikler yaparken ve yeni bir beceri edinirken gerekmektedir.
- Zamanda esnek olmak: Yaratıcı bir ürün ortaya koymak için öğrencilerin zamana ihtiyacı olduğu, öğretmenin etkinlikleri zamana yayması ve okul dışında yapılabilecek şeyler olarak vermesi düşünülebilir.

Yaratıcılık ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi saptamak için yapılan araştırmalar incelendiğinde yaratıcı bireylerin genel olarak, ortak ve belirgin kişilik özelliklerine sahip oldukları da görülmektedir. Maloney (1992; akt. Işık ve Saygılı, 2015, s.135) de, yaratıcılık eğitimi almış öğretmenlerin kendilerinin ve öğrencilerinin yaratıcılıklarını geliştirmek için yeni yöntemler denediklerini, risk aldıklarını, müfredat programlarını hazırlarken sınıfta komiteler yarattıklarını, farklı öğrenme stillerini tercih ettiklerini belirlemiştir.

Yaratıcılığın öğretilmesinin veya geliştirilmesinin önünde çeşitli engeller bulunmaktadır. Bu engeller; algısal, duygusal, kültürel ve öğrenilmiş engeller, ayrıca eğitim ve yüklü program engeli ve stres olarak ifade edilebilir (Sungur, 1997). Eğitim sürecinin yaratıcı düşünceyi

engellemeyecek şekilde düzenlenmesi, yaratıcılığı destekleyen yöntem ve tekniklerin uygulanması ve uygun sınıf ikliminin sağlanması yaratıcı düşüncüyü destekleyeceği söylenebilir. Yaratıcı becerinin gelişmesi sürecinde eğitim ortamının düzenlenmesi ve her bir öğrenciye fırsat verilmesi hususunda çeşitli güçlükler ortaya çıkabilir. Bu noktada öğretmenin bilgi ve berilerini etkin şekilde kullanarak eğitim-öğretim sürecini şekillendirmesi oldukça önemlidir. Shallcross (1985; akt. Aslan, 2007, s.82) yaratıcı düşüncenin ortaya çıkmasını sağlayacak bir sınıf ortamında üç ana faktöre dikkat edilmesi gerektiğini ve bunların nasıl sağlanabileceğini kısaca şöyle ifade etmektedir:

- Fiziki İklim: Sınıfta yaratıcı etkinlikler için ikili, üçlü veya büyük grupların kendi başına çalışabilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır. Sınıfta fiziki iklim faktörü olan malzemeler öğrencilerin gereksinim duydukları anda ve el altında bulunması yaratıcı davranışı cesaretlendirir.
- Zihni İklim: Bir sınıftaki öğrencilerin öğrenme ilgilerindeki ve stillerindeki farklılıklar, öğretmenin çeşitli uyarıcılar ile öğrencilerin tümünün tepki vermesini sağlayacak biçimde düzenlemesini gerektirmektedir. Öğrencilere verilen görevler aşılması gereken bir zorlukta olmalı, ancak bunlar öğrencinin seviyesini aşmamalıdır. Bu zorluk ya da çözülecek problem, öğrencinin sınıf içinde başarı kazanmasını sağlayacak şekilde ayarlanmalı ve kademeli şekilde zorlaştırılmalıdır.
- Duygusal İklim: Eğer duygusal iklim sağlanmıyorsa, zihni veya fiziki iklimin sağlanması öğrenci için destekleyici olmayacaktır. Öğretmen her öğrencinin kendi hızıyla ilerleyeceği, mahremiyetinin korunacağına ilişkin teminat vermeli ve farklı ödüllendirmelerinin olduğunu da göstermelidir. Güven duygusu ve dürüstlük de duygusal iklimde oldukça önemlidir. Sınıfta duygusal iklim, kendine değer, güç verme ve aidiyete dayanmalıdır.

Yaratıcı düşünmenin geliştirilmesi için Fisher (2006) ve Torrance'ın (1974) geliştirdiği bazı uygulamalardan yola çıkarak sınıf ortamında uygulanabilecek aşağıdaki öneriler sunulabilir (akt. Emiroğlu, 2014, s.144-145):

- Hayal gücünü kullanmak ve soru sormak,
- Sebepleri ve sonuçları tahmin etmek,
- Daha fazla fikir üretmek,
- Alternatiflerle tecrübe etmek,

- Özgün ürün geliştirmek,
- Yapılanları ve bilinenleri geliştirmek ve
- Muhakeme etmek.

Yaratıcılığın toplumların ilerlemesi, öncü konuma geçmesi ve yok olmaması için ne kadar önemli olduğu düşünüldüğünde, yaratıcı düşünme becerilerine sahip bireylerin yetiştirilmesinin önemi de anlaşılmaktadır. Öğrencilerin dikkatini konuya çekmek, ön bilgilerini hatırlatmak, bilgiyi sunmak yerine bilgiye ulaşılması için onları desteklemek, ihtiyaç duyduklarında ek bilgiye ulaşmalarını sağlamak, resim, video gibi hipermedya öğelerinden yararlanmak, birbirleriyle ilişkili verilerin sunumlarında grafik ya da SmartArt grafiklerden yararlanmak, hipermedya ve köprülerle bireysel ihtiyaçlara cevap vermek, öğrencilere alternatifler üretebilecekleri, işbirliği içinde çalışabilecekleri, bol uyararla karışabilecekleri ortamları, en önemlisi hipermedya öğelerini kullanarak sunular hazırlayabilecekleri ortamları sağlamak yaratıcı düşünme becerisine sahip bireylerin yetiştirilmesi için öneri olarak sıralanabilir. Öğretmenlerin belirtilen önerileri dikkate alarak sunular hazırlamaları, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmelerine destek olacaktır (Işık, 2012. s.95).

Yaratıcı drama ve görülemeyen veya olmayan bir şeyin zihinsel imajlarını yaratma şeklinde ifade edilen görselleştirme (*visualization*) de yaratıcı düşünme becerinin gelişmesinde önemli rol oynar. Görselleştirme hayal gücünde, yaratıcı drama ise fiziksel aktivitelerde fikirleri hayata geçirmeyi içerir. Yaratıcı dramada yaratıcı fikirleri bulma ve ifade etme çabasında fiziksel olarak ortaya çıkan bir durum öğrenciler tarafından keşfedilir, öğrenciler bir sorunu çözmek için doğal olarak gerçekçi roller üstlenir (Eragamreddy, 2013, s.132-134). Ayrıca resim veya eğitici film yorumlama, hikaye oluşturma veya hikaye tamamlama, münazara, ürün tasarlama gibi öğrencilerin ilgi alanlarını genişleten etkinlikler de yaratıcı düşünme becerisini geliştirmede yararlı olabilir.

Yaratıcı düşünme becerisinin geliştirmede etkili tekniklerden biri de De Bono (1992) tarafından geliştirilen altı şapkalı düşünme tekniğidir. Altı farklı renkteki şapkaların her biri farklı düşünme biçimini temsil eder (akt. Emiroğlu, 2014, 146). Bu teknikte öğrenci taktığı şapkaya uygun düşünürken yaratıcı fikirler de üretmiş olacaktır. Problem çözme sürecinde de probleme çözüm üretme noktasında yaratıcı düşünme çok önemlidir. Öğrencilere yaratıcı fikirler ortaya koyabileceği bir eğitim ile öğrencinin hem yaratıcı düşünme hem de problem çözme becerisi gelişebilir.

Metafor ve analogiler de, yaratıcı düşünme becerilerinin öğretilmesinde güçlü araçlardır. Metaforların büyük yararı bilgiyi basitleştirmeleridir. Analogik düşüncede ise, bir bağlamdan gelen fikirler paralellikler, içgörüler, yeni bakış açıları veya yeni sentez arayışı içinde diğerine aktarılır (Eragamreddy, 2013, s.140). Böylece öğrenci farklı bakış açısı geliştirerek düşünme sürecinde aktif rol üstlenmiş ve beceriyi içselleştirmiş olur.

Beyin fırtınası da, farklı çözüm yolları üretmek için yaratıcı bir karar verme tekniğidir. Bu teknikte atılımcılar bir lider öncülüğünde eğlenceli bir şekilde mümkün olduğu kadar çok fikir üretirler. Grup üyelerinin düşüncelerini ayrıntılı açıklaması istenmeden yeni düşünceler üretmesini sağlar (Erdoğan, 2016, s.135-136). Kısaca bu teknik, bir soruna çözüm bulmak amacıyla çok sayıda fikrin eleştiri olmaksızın bir grup kişiden kısa sürede elde edilmesi tekniğidir.

Osborn (1953; akt. Aktın, Dilek ve Dilek, 2013, s.229) ve Adair (2017, s.55-56) beyin fırtınası için göz önünde bulundurulması gereken ilkeleri; uygulama esnasında eleştiri yapılmaması, fikir atışlarının serbest olması, düşüncenin sayısının artırılması, düşüncenin diğer düşünceler ile birleşip geliştirilmesi ve eleştiri/düzeltilme yapılmaması şeklinde sıralamaktadırlar.

Aslan'a (2007, s.82) göre yaratıcılık eğitimi, bireyin iyi bir iç disiplini olduğu kabulü üzerine kuruludur ve bireyin kendini güvende hissettiği zaman oluşan tatminkar bir yapı ile etkileşir. Sonuç olarak etkili yaratıcı düşünme becerisi eğitimi için kazanımların belirlenmesi, eğitim sürecini planlanması, yaratıcılığı destekleyen yöntem ve tekniklerin seçilip uygulanması ve değerlendirme süreci önemlidir. Eğitim bütünsel ve çok boyutlu bir süreç olduğundan bu süreci oluşturan tüm unsurların yaratıcı düşünmeyi destekleyecek nitelikte olmasıyla bu beceri öğrencilere kazandırılabilir. Bu noktada öğretmenin pedagojik formasyonu, etkili iletişim tekniklerini kullanma becerisi ve düşünme becerileri eğitimi-özellikler de yaratıcı düşünme becerisi eğitimi- bu sürecin sağlıklı şekilde yürütülmesinde önemli faktörler olmaktadır.

2. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

MEB (2018, s.4) ilkökul programında yer alan ve öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel beceriler arasında yaratıcı düşünme becerisi önemli yer tutmaktadır. Bu beceriyi öğrencilerin ne ölçüde kazandığının ölçülmesi, uygulanan etkinliklerin etkililiğinin ve programın hedeflerine ulaşma düzeyinin belirlenmesi için oldukça önemli olmaktadır. Bu noktada alan yazında yaratıcı düşünme becerisi ile ilgili çeşitli araştırmalara rastlanmaktadır. Aşağıda yaratıcı düşünme becerisi ile ilgili çalışmaların tartışılmasına yer verilmektedir.

Işık ve Saygılı (2015), yaratıcılığı geliştirme tekniklerinin öğrenilmesinin bireylerin yaratıcı düşünme becerileri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla “Çocuklarda Yaratıcılığı Geliştirme” dersini alan 9 eğitim fakültesi öğrencisi ile çalışmışlardır. Genel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda yaratıcılığı geliştirme tekniklerinin öğrenilmesinin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği saptanmıştır. Aktamış ve Ergin (2007), bilimsel süreç becerileri ile bilimsel yaratıcılık arasında ilişki olduğunu; Yıldırım (2014) ise, okul öncesinde yaratıcı problem çözme etkinliklerinin yaratıcılık üzerinde etkili olduğunu saptamışlardır. Demirtaş ve Baltaoğlu (2010) görsel öğrenen öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamıştır. Temizkan (2011) ise, Nasreddin Hoca fıkralarının yaratıcı düşünmenin özelliklerini geniş bir şekilde içerdiğini ve Nasreddin Hoca fıkralarının, yaratıcı düşünmeyi geliştirme bakımından Türkçe öğretiminde kullanılabilir zengin metinler olduğunu belirlemiştir.

Marques (2014), Brezilya'da disiplin problemleri olan beşinci sınıf öğrencilerine düşünme becerisine dayalı bir program uygulamasının, öğrencilerin davranış, ilgi ve derse katılımında olumlu, benlik saygısında ise kısmen olumlu etki gösterdiğini, yaratıcılığa ise anlamlı etki etmediğini tespit etmiştir. Çalışmada öğrenciler yapılan uygulamanın kendilerine düşünme ve öğrenme fırsatı sağladığını; öğretmenler ise uygulamanın konsantrasyon ve özgüven açısından yararlı olduğunu ancak süresinin kısıtlı olduğunu, öğrencilerin akranlarının düşüncelerini ifade ederken bir araya gelmekten kaçındıklarını belirtmişlerdir.

Aizikovitsh-Udi ve Amit (2011), onuncu sınıf matematik dersinde özel olarak tasarlanmış eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi geliştirici eğitim uygulamasının öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşüncelerini geliştirdiğini saptamıştır. Işık (2010) ise, bilişim teknolojileri dersi için oluşturmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlanmış öğrenme paketinin öğrencilerin yaratıcılıkları üzerinde akıcılık, orijinallik ve esneklik alt boyutlarında olumlu eğilime sebep olduğunu saptamıştır. Özerbaş (2011), ilkokul dördüncü sınıf fen ve teknoloji dersinde yaratıcı düşünme yöntemine uygun olarak tasarlanmış öğrenme ortamının, geleneksel öğretime göre öğrenci akademik başarısı ve başarının kalıcılığına olumlu etkisi olduğunu saptamıştır. Neo (2005) ise, web tabanlı yapılandırmacı öğrenmenin öğrencilerin problem çözme becerileri ve yaratıcı düşünme üzerinde olumlu etkileri olduğunu; ayrıca web tabanlı öğrenme ortamı oluşturma sürecinin öğrencilerin öğrenme süreçlerinde daha aktif katılımcılar haline gelmelerini sağladığını, yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirdiğini saptamıştır. Işık (2012) da sunular yardımıyla öğretimin, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirebileceğini saptamıştır. Bu çalışmalar uygulanan farklı etkinliklerin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerisini geliştirdiğini,

yani yaratıcı düşünme becerisinin öğretilen ve geliştirilebilen bir beceri olduğunu göstermektedir.

Aktamış ve Can (2007) öğretmen adaylarının iyi öğrencilerin daha yaratıcı olacağına ve yaratıcı bir öğrenci ile bazen karşılaşacaklarına; bireyin yaratıcı olabilmesi için daha çok hayal gücü, zeka, kendine güven, bağımsızlık gibi özelliklere sahip olması gerektiğine; yaratıcı bir öğrencinin yaratıcılığını çeşitli yollar ve alanlarda gösterebileceğine; öğretmen adaylarının okulda öğrencilerin yaratıcılıklarını göstermeleri için fırsat verilmediğine inandıklarını; öğretmen adaylarından bazılarının yaratıcılığın ortaya çıkarılmasının proje ödevi vererek olabileceğini düşündüklerini belirlemişlerdir. Adıgüzel (2016) ise, sınıf öğretmenlerinin davranışlarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısının çok olduğunu belirlemiştir. Gelen (2013) ise, ilköğretim okulları dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin problem çözme, karar verme, soru sorma, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini kazandırma yeterlikleri değerlendirmiştir. Yapılan analizler sonucunda ankete katılan öğretmenler belirtilen düşünme becerilerinin kazandırılmasında kendilerini yeterli bulmuşlar; ancak araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde, öğretmenlerin bu becerileri kazandırmada, yetersiz ya da tamamen yetersiz oldukları ortaya çıkmıştır. Bu durum öğretmen eğitiminde düşünme becerileri öğretiminin önemine dikkati çekmektedir.

Sonuç olarak gerek yurt içinde gerek yurt dışında yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde yaratıcı düşünme becerisinin eğitim sürecinde kazandırılması gereken önemli beceriler arasında olduğu ve her düzeyde uygulanan farklı etkinliklerle bu becerinin öğrenilip geliştirilebileceği görülmektedir.

Bu açıklamalardan yola çıkarak yaratıcı düşünme becerisinin geliştirilmesi ile ilgili şu öneriler getirilebilir:

- MEB yaratıcı düşünme becerisinin önemi ve kazandırılması ile ilgili hizmet içi eğitimler düzenleyebilir.
- MEB ders programlarına yaratıcı düşünme becerisi ile ilgili kazanımlar ekleyebilir.
- YÖK ile MEB işbirliği yaparak yaratıcı düşünme becerisi ile ilgili eğitici eğitimleri planlanabilir.
- Yaratıcı düşünme becerisinin gelişimi ile ilgili deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Yaratıcı düşünme becerisinin gelişimi ile ilgili boylamsal çalışmalar yapılabilir.

- Yaratıcı düşünme becerisiyle ilişkili olduğu düşünülen değişkenlerle çeşitli çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Adair (2017). *Karar Verme ve Problem Çözme* (3. baskıdan çeviri editörü: Nurdan Kalaycı). Ankara: Pegem Akademi.
- Adıgüzel, D. Ç. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Yaratıcı Düşünme Becerileri ile Öğretmen Davranışlarının Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişimine Katkısı Arasındaki İlişki. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.
- Aizikovitsh-Udi, E. ve Amit, M. (2011). Developing The Skills of Critical and Creative thinking by Probability Teaching. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 15, ss. 1087–1091. Erişim tarihi: 09.11.2019
- Aktamış, H. ve Can, B. T. (2007). Fen Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık İnançları. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 2(4), 484-489. Article Number: C0031
- Aktamış, H. ve Ergin, Ö. (2007). Bilimsel Süreç Becerileri ile Bilimsel Yaratıcılık Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (33), 11-23. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/hunefd/issue/7805/102336>
- Aktın, K., Dilek, D. ve Dilek, G. (2013). Etkili Öğretim için Yöntem ve Teknikler. Savaş Baştürk (Ed.), *Öğretim İlke ve Yöntemleri* içinde (209-276). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Aslan, E. (2001). Torrance Yaratıcı Düşünce Testinin Türkçe Versiyonu. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 19- 40. <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/torrance-yaratıcı-dusunce-testi-toad.pdf>. Erişim tarihi: 20.06.2019
- Aslan, E. (2007). Yaratıcı Düşünce Eğitimi (Ed. Ayla Oktay ve Özgül Polat Unutkan) *İlköğretim Çağına Genel Bakış* içinde (ss.75-99 arası). İstanbul: Morpa Yayınları.
- Bailin, S. (1987). Critical and Creative Thinking. *Informal Logic* 9(1), ss.23-30. Erişim tarihi: 09.11.2019
- Çubukçu, Z. (2011). Düşünme Becerileri (Ed. Sevil Büyükalan Filiz). *Öğrenme Öğretmen Kuram ve Yaklaşımları* içinde (ss.279-334). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirtaş, V. Y. ve Baltaoğlu, M. G. (2010). Öğrenme Stillerine Göre Öğrencilerin Yaratıcılık Düzeyleri. *Issn:1306-3111. e-Journal of New World Sciences Academy*, Article Number: 1C0267, 5(4), 2206-2215. Erişim tarihi: 20.06.2019
- Emiroğlu, G. (2014). 2005 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda Ön Plana Çıkan Düşünme Becerilerinin Öğretimi. (Ed. Nurdan Baysal) *Hayat Bilgisi Öğretimi* içinde (ss. 119-163), 2.Baskı, İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Eragamreddy, N. (2013). Teaching Creative Thinking Skills. *IJ-ELTS: International Journal of English Language & Translation Studies*, 1(2), ss.124-145. Erişim tarihi: 09.11.2019
- Erdoğan, İ. (2016). *Sınıf Yönetimi* (19. Baskı). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım San. Tic. Etd. Şti.

- Evans, J. M. ve Brueckner, M. M. (1990). *Elementary Social Studies (Teaching for Today and Tomorrow)*. Massachusetts, USA: Allyn and Bacon.
- Gelen, D. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Düşünme Becerilerini Kazandırma Yeterliklerinin Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (10), ss. 100-119. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/cusosbil/issue/4365/59709>
- Güneş, F. (2012). Bologna Süreci ile Yükseköğretimde Öngörülen Beceri ve Yetkinlikler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 1-9. DOI: 10.5961/jhes.2012.026
- Işık, A. D. (2010). *Bilişim Teknolojileri Dersi için Oluşturmacı Yaklaşım Doğrultusunda Hazırlanan Öğrenme Paketinin Etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.
- Işık, A. D. (2012). Sunular Yardımıyla Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerilerini Geliştirme. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), ss. 89-96, ISSN: 1308-7177.
- Işık, A. D. ve Saygılı, G. (2015). Yaratıcılığı Geliştirme Tekniklerinin Öğrenilmesinin Yaratıcı Düşünme Becerileri Üzerindeki Etkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015) Özel Sayısı s.133 – 139*. Doi: 10.14686/BUFEAD.2015USOSOZelsayi13204
- Karabağ, G. ve İnal, S. (2009). *Hayat Bilgisi Dersinde Beceri Öğretimi* (Ed. Selahiddin Öğülümüş). *Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı*, 1. Baskı içinde (ss. 267-478). Ankara: Pegem Akademi.
- Marques, S. (2014). Can We Teach to Think in Primary Schools? A Comparative Analysis of The English and the Brazilian National Curriculum and the Impact of a Small-Scale Cognitive Enhancement Study in Brazil. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 137, ss. 138–146. Erişim tarihi: 09.11.2019
- MEB (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. [file:///C:/Users/KULLANICI/Desktop/201812103847686-SOSYAL%20B%4%BOLG%4%BOLER%20C3%96%4%9ERET%4%B0M%20PROGRAMI%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/KULLANICI/Desktop/201812103847686-SOSYAL%20B%4%BOLG%4%BOLER%20C3%96%4%9ERET%4%B0M%20PROGRAMI%20(1).pdf). Erişim Tarihi: 05.06.2019.
- Michaelis, J.U. (1985). *Social Studies for Children*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs.
- Neo, M. (2003). Developing a Collaborative Learning Environment Using a Web Based Design. *Journal of Computer Assisted Learning*, 19, 462-473. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1046/j.0266-4909.2003.00050.x#accessDenialLayout>. Erişim tarihi: 12.06.2019.
- Özerbaş, M. A. (2011). Yaratıcı Düşünme Öğrenme Ortamının Akademik Başarı ve Bilgilerin Kalıcılığa Etkisi. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), ss. 675-705. Erişim tarihi: 05.06.2019
- Saban, A. (2002). *Öğrenme ve Öğretme Süreci*. 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*, İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Temizkan, M. (2011). Türkçe Öğretiminde Yaratıcı Düşünmeyi Geliştirme Bakımından Nasreddin Hoca Fıkraları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), s. 195-223. Erişim tarihi: 10.05.2019

Yıldırım A. (2014). *Okul Öncesinde Yaratıcı Problem Çözme Etkinliklerinin Yaratıcılığa Etkisi (5 yaş örneği)*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden erişilmiştir.

Importance of Gaining Creative Thinking Skills in Basic Education

EXTENDED SUMMARY

In today's society, it is a well-known fact that individuals who can evaluate events from different perspectives, think critically, solve problems, make healthy decisions, and produce creative ideas. For this reason, it is important to provide these skills to individuals in the education process in order to ensure social development. An individual equipped with knowledge and skills can be an effective and healthy member of the society and a more successful individual in social and academic fields. When the thinking skills processes are examined, it is noteworthy that the common aspect of all of them is the identification of a situation, event or problem, the emergence of an idea, the creation of an idea, and the formation of a situation with a new perspective. At this point, it can be said that exploration and creativity come to the forefront in the cognitive process of the individual. Creativity is not only a concept related to science and art; It is determined that being an active member of the society, problem solving, critical thinking and decision making are also important skills related to thinking skills. Especially in problem solving and decision making skills, finding the option that will solve the problem and make the most appropriate decision depends on the functionality of creative thinking skill. Creative thinking skills play an important role on the basis of pioneering studies, inventions, ideas, social, economic and technological innovations in the fields of science, art, education and health.

In addition to preparing students for higher education, basic education also takes responsibility for preparing them for life and providing them with life skills. The fact that the methods applied in basic education are directed towards improving creative thinking, and arranging the physical, cognitive and emotional environment of the classroom to support creative thinking are effective in gaining creative thinking skills. It is accepted in the literature that teachers play an important role in developing appropriate values and gaining knowledge, skills and behavior in their students. The importance of the methods and techniques applied by the teacher in the creative thinking process and the acquisition of knowledge and skills related to the thinking processes are also known. Knowing the importance of creative thinking skills, the stages of the skill process and how to gain the skill to the student is very important for efficiency and success in education.

Students also learn strategies to identify problems, make decisions and find solutions to problems, both inside and outside the school. Creative thinking plays an important role in the learning and implementation of these strategies. Specially developed techniques and considerations are needed to teach creative thinking and examine how it can be applied to the classroom. This study aims to provide awareness about techniques designed to develop creative thinking and to develop a perspective on various methods and techniques and practices that will enable students to gain creative thinking skills.

It is a well-known feature of creative individuals to have broad interests and different and detailed information on certain subjects. For this reason, it is important for students to develop their interests and provide them with information on certain subjects, to pay attention to the relationship between knowledge and skills and to gain creative skills. There are various methods and techniques that will gain and develop creative thinking in the education process. Studies such as painting or instructional film interpretation, creative drama, discussion, educational games, product design with residual materials, story completion or story writing can help to develop and develop creative thinking skills. In addition, artistic activities such as music and painting support creativity. In the process of gaining creative skills, it is also important to provide basic information according to the subject and learning area and to provide a creative idea for the problem. In addition, the formation of an emotional climate in which students can express their thoughts freely in their activities will enable the cognitive process to function more efficiently. On the other hand, creative thinking skills can be gained and developed with an educational program that enables students to see their mistakes themselves without grading. Creative thinking skill is a gradual process process. This process starts with the preparatory phase and continues with the examination of the problem and the emergence of a thought in the mind about the problem or the design of a product. The skill acquisition process ends with the evaluation or verification phase, whether the resulting thought or the product produced meets the need. In this study, the importance of creative thinking, stages and explanations aiming to gain creative thinking skills in education process.